

tento oběh vyžaduje. A tu musili bychom se podjati velké práce po rozšíření placení bez hotových peněz. Znamenalo by to vybudování chekového úřadu poštovního, stát musil by předcházeti dobrým příkladem, musil by platiti cheky všechny svoje zaměstnance vyšší kategorie, přijímati daně jediné poštovní spořitelnou a filiálkami a podružnými místy bankovního úřadu, snížení pokladní hotovosti u úřadů a národní obrany, osvoboditi cheky od kolků, vydávati chekové knížky poštovní se cheky vyplněnými úřadem, jimiž by se mohlo platit atd. Stát musil by podporovat odúčtovací řízení, osvoboditi od daní úroky kontokorrentní, užívá-li se kontokorrentu k chekování a vyrovnávání z účtu na účet. Všecko placení bezpeněžné musilo by býti podporováno a organizováno. Proto jsem litoval, že chekový úřad poštovní nebyl přičleněn k ministerstvu financí, kam úkoly svými náleží.

Čím důkladněji bylo by provedeno toto placení bez hotových peněz, tím více státovek může býti staženo a tím méně bankovek by bylo potřebí k nahrazení státovek.¹⁷⁾

H. Banka cedulová.

48. Úkoly cedulového bankovníctví svěřeny byly prozatímně bankovnímu úřadu. Úmyslně byla tato organizace nazvána úřadem, aby zde byla volnost utvoření banku cedulovou. Bankovní úřad beztoho spravuje v podstatě dluh státní.

Jsem pro akciovou banku cedulovou, nikoli pro banku státní. Máme-li skutečně bankovníctví cedulové vybudovati řádně, nesmí to býti úřad. Cedulová banka musí býti (za přísného dozoru státu) oddělena od správy státní, aby nesnášela s ní všecko kolísání státního úvěru, aby nebyla pokládána prostě

za instrument financí státních. Zkušenosti, které jsme udělali s oficiální československou tiskovou kanceláří udělali bychom obdobně se státní bankou.

Mimo to potřebovatí budeme této banky jako něčeho úplně odlišného od státu, kdybychom se musili odhodlati k tomu, že zavedeme na čas dvojitou měnu vedle sebe — korunové státovky s nuceným oběhem a obchodní bankovky na př. frankové bez nuceného oběhu řádně podložené.

49. Mluvím-li o řádně podložených bankovkách, nemyslím při tom na kovový poklad. Jsem teoreticky toho názoru, že není potřebí kovového pokladu pro zvýšení bonity bankovek, nevyměňují-li se za zlato a jestliže neregulují kurs zahraniční vývozem zlata. V praxi však pokládám kovové krytí za nutné z důvodů psychologických, pro vrácení důvěry k penězům. V této válce hřešilo se tolik tiskařským lisem, že nelze hájiti pro praxi papírovou měnu bez kovového podkladu. Právě nejtěžší závada každé měny nekovové, že totiž není u ní dámo měřítko pro sumu vydávaných peněz, ukázala se jasně za války. Proto v praxi musíme se nutně vrátiti ke kovovému podkladu peněz, chceme-li dosíci důvěry pro obíhající bankovky jak doma, tak za hranicemi.

Ovšem kovový podklad představují si tak, že by to nebylo jen zlato a stříbro, nýbrž také devisy znějící na zlatou měnu, které by na př. z vývozu cukru, sladů, skla jistým procentem byly ponechány v cizině a koupeny bankou od státu v kovové relaci, neb státem propůjčeny bance. K tomu, co zde máme na drahých kovech (ca. 160 mil. franků v předválečné ceně těchto kovů), mohl by přibýti velmi slušný obnos devis zahraničních neb vkladů zahraničních, znějících na zlatou měnu, takže by nové peníze byly do značné

míry podloženy kovově a úplně bankovně, čili pro počátek dokonce dvojí krytí.

To by ovšem znamenalo, že by stát propůjčil svoje zlato a valuty bance za mírný úrok, neb bezúročně, zatím **nedal by si je zaplatiti bankovkami**, nýbrž bankovky vycházely by do oběhu jen bankovně, t. j. diskontem směnek a lombardem cenných papírů, až bude majetkovou dávkou staženo tolik státovek, že bude nutný diskont u cedulové banky.

U této cedulové banky byl by pak na př. výkaz následující:

Aktiva: zlato, stříbro, valuty a devisy (státem propůjčené)	fr. 200 mil.
směnky diskontované	fr. 400 mil.
lombardní zápůjčky	fr. 200 mil.
úhrnem aktiv.	fr. 800 mil.

Passiva: bankovek v oběhu . . . fr. 600 mil., takže těchto 600 mil fr. bankovek bylo by kryto bankovně a mimo to zlatem. Zlato a devisy od banky nakoupené by ovšem byly placeny bankovkami.

Tato počáteční forma byla by nutna proto, aby k bankovkám takto vydaným byla naprostá důvěra. Do oběhu dostaly by se bankovky tím způsobem, že by akciová banka cedulová diskontovati směla jen směnky, znějící na novou měnu (na př. frankovou). Toto ustanovení mělo by za následek, že by obchodní banka své klientele mohla půjčovati jen ve francích, že velkoobchodníci přijímali by od svých zákazníků jen směnky frankové, že spořitelny, peněžní ústavy by přijímaly nové vklady ve francích a tvořila by se obchodní relace mezi korunou a frankem doma. Tyto bankovky neměly by nuceného oběhu, nýbrž byly by

skutečně bankovkami v pravém smyslu, jen výměna za zlato neb stříbro byla by prozatím suspendována.

Směnky znějící na korunovou měnu by cedulová banka nediskontovala, nýbrž kupovala za franky na burse. Tím vyvínoval by se v obchodě doma poměr mezi korunou a frankem. Stálým třeba povolným stahováním korun onoho bloku, který je nutný pro směnu a pokladní hotovosti běžného života, podporováním platů bezpečných, stávaly by se korunové státovky vzácnějšími, bankovky frankové by se množily a relace mezi korunou a frankem by se ve prospěch koruny zlepšovala, mzdy a stálé platy by se ciferně zmenšovaly, poněvadž by nákupní síla koruny rostla. A kdyby odpor proti přizpůsobení mezd, platů, výrobních nákladů byl tak mocný, že by výrobní náklady byly nad světové niveau, mohlo by se v určitém momentu, kdy poslední maloobchodník by počítal, na př. že zboží stojí 10 franků nebo 20 korun, přistoupiti ke stanovení relace zákonné, na př. že 1 frank rovná se 2 korunám, dal by se frankům oběh nucený, korunám odňal by se nucený oběh a přijímal by je pouze stát na majetkovou dávku nebo daně vůbec dle jejich předpisů a stahoval by je. Mimo to dal by si v tomto momentu stát zaplatiti bance propůjčené zlato, valuty a devísy ve frankových bankovkách, za něž by koruny vyměnil v zákonné relaci a stáhl. Do té doby ovšem cedulová banka by musila si zaopatřiti devís a zlata, aby mohlo nastat potřebné rozmnožení oběhu se 40%ním krytím zlatem.

50. Jsem si plně vědom toho, že největší obtíž pozvednutí kursu koruny na předválečnou relaci spočívá v tom, že bude zde snaha udržeti důchody jakéhokoli druhu (mzdy, platy, zisky) na ciferní výši, jak vyjádřena je v devalvované měně přes to, že ná-

kupní síla stoupne. Ovšem, hospodářský život by si pomohl, ale velikou krísi výrobní a hospodářskou. Kdyby právě byl smysl pro to, aby přizpůsobovaly se ceny, mzdy, platy z v ý š e n é nákupní síle koruny, právě tak jako se přizpůsobovaly její kleslé hodnotě, nebylo by potřebí připravovati, po případě provésti takovéto opatření srovnávající důchody na příslušné nižší niveau, nebylo by potřebí mysliti na stanovení zákonné relace mezi korunou a novou měnou. Nepřál bych si toho, poněvadž toto řešení mělo by v sobě všechny nespravedlnosti každé zákonné devalvace. Jistě by k němu nedošlo, kdyby výrobnost stoupla, kdybychom dovedli naplniti a přeplniti trh domácimi produkty z domácích surovin do tak veliké míry, že bychom měli velké vývozní přebytky, jež by umožnily nám dovézt suroviny a zboží z ciziny a jím plně naplniti neb přeplniti domácí trh. Měl-li by zemědělec po míře místo 45 mt. centů řípy 80 mt. centů, nemusí chtít 15 K za řípu, nýbrž třeba méně. Stoupne-li na 1/2 pokleslá výkonnost dělníka na plnou výkonnost, sníží se výrobní náklad representovaný mzdou na polovici a zlacíní se zboží vyrobené.

Varoval bych před tím, aby s novou měnou začínalo se, pokud nebudeme míti jiné intensivnější **tempo v práci a podnikání**, pokud bude vládnout teror stávek, pasivní resistance, násilné stanovení cen, konsumentské subvence, tak zv. ochrana nájemníků, čili všechny choroby a balast policejních opatření hospodářských pocitovaných jako křivda a porušení právního řádu; pokud nezavládne **právní jistota**, ohrožovaná nejen snad občany nedbajícími právních předpisů, nýbrž také zákonodárcem, který převrací náhle a neočekávaně právní řády a práva nabytá, vládou, která dalekosáhlými nařízeními maří možnost klidné, na delší dobu vypočtené kalkulace.

Valuta nespočívá jen na materiálních poměrech státu, nýbrž na důvěře doma i v cizině. A proto volba doby, kdy by se mělo započítí se zvláštní cedulovou bankou, je odvislá od vnitřního hospodářského politického a mravního stavu státu.

51. Použil jsem jako příkladu měny nové, měnu frankovou. Musíme si však při tom býti vědomi, že pokus latinské unie dojítí k měně světové frankovým systémem ztroskotal právě ve válce. Každý frank — není-li kovový — platí v každém státě s frankovou měnou jinak (švýcarský, belgický, francouzský frank, španělská peseta, dinar, lev bulharský, lei rumunský), poněvadž právě každý stát má svoje hospodářské podmínky jiné.

Není pochyby, že bychom potřebovali odpoutati se od koruny při desolátním stavu rakouské a maďarské koruny, jež strhují naši korunu s sebou. Zůstane však spornou otázka, má-li to býti právě frank, či zdalí by se nedoporučovalo učiniti naši jednotku měny menší, nebo větší.

Pro menší novou jednotku měnou mluvilo by, že bychom se přiblížili snáze k cifernímu výrazu mzdy, platů a cen, jak dnes jsou vyjadřovány. Vidíme omen psychologický zjev, že by někdo nepočítal s tím, že ztrácí 5%, když prohlásíme, že frank rovná se koruně, ačkoli frank by se měl rovnati 95 haléřům. Je tedy otázka, zdalí by nebyl usnadněn přechod, kdyby nová jednotka byla rovna na př. 80 centimům a bylo prohlášeno, že koruna se rovná této nové jednotce.

Při zavedení korunové měny někdo si ani neuvědomil, že byla vlastně zlatková rak. měna devalvována o 12½% a počítalo se klidně 1 zl. = 2 K.

Zavéstí vyšší jednotku než je koruna mělo by po té stránce význam, že by dojem poklesu cen byl přirozeně vyvolán ciferním výrazem jejich. Poněvadž

nedá se očekávat na dlouhou dobu, že by ceny vrátily se na předválečnou výši, byl by výraz jejich ve vyšší jednotce ciferně zmenšený podnětem k uklidnění.

O těchto otázkách však ani teoreticky se neuvazuje, ani prakticky neprovádějí se přípravy.

Rovněž další důsledek, totiž přejdeme-li od zlaté měny k bimetalismu francouzskému, není předmětem úvah, ačkoli za dobu od příměří mohla již býti sledována výroba a trh stříbra a zlata, a prakticky mohlo již býti při zachycení výhodné tržní relace mnoho stříbra přeměněno na zlato. Avšak tyto otázky v naší veřejnosti nejsou předmětem zájmu, jakoby již bylo tak docela jisto, že přejdeme k frankové měně.

Jako v mnohých věcech jiných rozhodneme se pak přes noc a uděláme nebezpečný experiment, který nás na dlouhá léta může zarazit v ozdravení valuty.

Dávka ze jmění přiblíží nutnost prodebatovati tyto otázky a zaujati zásadní stanovisko.

Zahraniční kurs koruny.

52. Bylo by omylem mysliti, že kurs papírové měny, nepodložené národohospodářsky jako je měna státoviková, řídí se jen poptávkou a nabídkou, obchodní bilancí, platební bilancí a její aktivností nebo pasivností. Za normálních dob, kdy banka má kovové krytí, kdy diskontní sazbou — při úvěrovém hospodářství — reguluje vývoz a dovoz, jak jsem již vyložil, je bilance obchodní a platební a udržení její rovnováhy jedinou starostí pro zachování parity měny. Cizina ví, že cedulová banka na svoje úvěry, které má ve světě sjednány, vydá směnky a stlačí stupa-